

С Х В А Л Е Н О

Вченою радою

ЧНУ імені Петра Могили

Протокол № 7

«29» травня 2025 р.

З А Т В Е Р Д Ж Е Н О

В.о. ректора ЧНУ імені Петра Могили

Леонід КЛИМЕНКО
«29» травня 2025 р.

ПРОГРАМА

**вступних фахових випробувань на навчання
за третім (освітньо-науковим) рівнем «доктор філософії»
галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація»
спеціальності С4 «Психологія»**

Проректор з наукової роботи
Роман ДІНЖОС

Директор НН МІ
Олена КУЗНЕЦОВА

Завідувач кафедри психології
Володимир ШЕВЧЕНКО

Програма схвалена
на засіданні кафедри психології
(протокол № 18 від «28» травня 2025 р.)

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розроблена для вступних фахових випробувань на навчання за третім (освітньо-науковим) рівнем «доктор філософії» спеціальності С4 «Психологія» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація».

Майбутній фахівець повинен мати сформовану систему знань щодо засад дисципліни «Психологія» з урахуванням історичного досвіду і сучасних реалій вітчизняної науки, засвоєння закономірностей психічної діяльності особистості; формування потреби в особистісному розвитку; виявляти психологічні особливості інших людей та будувати позитивні стосунки з оточенням і досягати індивідуальних цілей у процесі навчання.

Мета фахового випробування полягає у перевірці наявних знань і навичок, отриманих вступниками зі спеціальності С4 «Психологія».

Головні завдання фахового вступного випробування полягають у тому, щоб вступники продемонстрували **знання**: головних категорій та понять психологічної науки; провідних теорій особистості; стійких аномальних особливостей психіки; ролі психологічної корекції в розв'язанні профілактичних завдань охорони здоров'я; закономірностей зв'язку психіки та тіла; нормативи наукового експериментального дослідження в психології тощо; **вміння**: фіксувати та описувати в упорядкованому вигляді психологічні відмінності як між людьми, так і між групами людей, об'єднаних за якоюсь ознакою; розрізняти типи порушень; володіти психологічними методами дослідження аномальних явищ та корекційно-психологічної роботи з клієнтами, інтерпретувати результати дослідження в рамках тієї чи іншої психологічної теорії; володіти способами фіксації та аналізу результатів дослідження; аналізувати й оцінювати валідність проведених психологічних експериментів, достовірність отриманих результатів і можливість їх застосування у психологічній практиці; самостійно працювати з науковою літературою; спостерігати, аналізувати, узагальнювати та систематизувати психологічні факти.

Фахове вступне випробування включає такі модулі дисциплін:

Модуль 1. Психодіагностика.

Модуль 2. Основи психологічного консультування.

Модуль 3. Психологія особистості.

Модуль 4. Конфліктологія.

Модуль 5. Диференціальна психологія.

Модулі характеризують загальнотеоретичні знання зі спеціальності, а також дозволяють оцінити практичні знання та вміння осіб, що вступають на здобуття освітньо-наукового рівня «доктор філософії» спеціальності С4 «Психологія».

I. ХАРАКТЕРИСТИКА ЗМІСТУ ПРОГРАМИ

Модуль 1. Психодіагностика

Тема 1. Загальні основи психодіагностики

Предмет психодіагностики як наукового знання. Структура, завдання та стан сучасної психодіагностики. Елементи поняття «психодіагностика»: суб'єкт, методики, взаємодія діагноста і досліджуваного, діагноз. Виникнення і етапи розвитку психодіагностики. Тенденції становлення сучасних напрямів у психодіагностиці. Критика тестів. Розвиток вітчизняної психодіагностики.

Тема 2. Практична психодіагностика особистості

Види тестів у психодіагностиці. Теорія розвитку тестів. Психологічний тест як об'єктивне вимірювання. Умови об'єктивності. Етапи стандартизації. Проективний підхід до вивчення особистості: проектна психологія; проекція; контроль і когнітивний стиль; принципи, що лежать в основі проектного дослідження особистості. Основні етапи психодіагностичного процесу: емпіричний, етап переробки і інтерпретації, етап прийняття рішення (постановка діагнозу).

Тема 3. Психодіагностика свідомості і міжособистісних стосунків

Психодіагностика індивідуальної свідомості. Методики, спрямовані на виявлення якісних особливостей індивідуальної свідомості, системи смислових параметрів, що лежать в основі сприймання людиною себе і інших людей, об'єктів і ставлень.

Питання для підготовки з модулю 1.

1. Зародження і становлення психодіагностики як науки.
2. Професійно-етичні норми в психодіагностиці.
3. Психометричні властивості тестів.
4. Послідовність проведення психодіагностичного обстеження.
5. Методи професіографії.
6. Послідовність здійснення наукового спостереження.
7. Опитувальні методи у психодіагностиці.
8. Анкетування як різновид письмового опитувального діагностичного методу.
9. Експертне оцінювання у психологічному дослідженні.
10. Контент-аналіз як експертно-діагностична процедура психологічного дослідження.
11. Проективні методики, їх види.

12. Діагностика психічних станів.
13. Підходи до дослідження темпераменту. Психодіагностика темпераменту.
14. Акцентуації характеру та їх поведінкові прояви. Діагностика акцентуацій характеру.
15. Методологічні проблеми вивчення самосвідомості.
16. Методики діагностики міжособистісних взаємин.
17. Періоди дослідження особистості. Особливості психологічної діагностики.

Модуль 2. Основи психологічного консультування

Тема 1. Консультування як метод психологічного впливу

Мета й завдання психологічного консультування. Сфери застосування психологічного консультування та корекції. Психологічне консультування, психологічна корекція й психотерапія. Принципи психологічного консультування.

Тема 2. Професійні вимоги до консультанта

Роль і місце консультанта в консультуванні. Модель ефективного консультанта. Система цінностей консультанта. Вплив професійної діяльності на особистість консультанта. Професійна підготовка, кваліфікація, функції та етика консультанта. Засоби впливу консультанта.

Тема 3. Процес психологічного консультування

Фази психологічного консультування. Структурування процесу: перша зустріч. Технологія проведення бесіди. Етапи процесу психологічного консультування та прогноз перспектив.

Тема 4. Методи психологічного консультування

Психоконсультативна бесіда. Організація психоконсультативної бесіди. Контакт з клієнтом під час психоконсультативної бесіди. Інтерв'ю як метод психологічного консультування.

Тема 5. Тестування в практиці психологічного консультування

Тестування в практиці психологічного консультування. Вимоги до використання тестових методів. Специфіка психодіагностичного обстеження різних вікових категорій клієнтів.

Тема 6. Особливості психоконсультування різних клієнтів

Особливості консультування при суїцидальних намірах. Консультування людей при переживанні втрати. Актуальні проблеми консультування подружніх пар. Консультування клієнтів із психосоматичними розладами.

Питання для підготовки з модулю 2:

1. Мета й завдання психологічного консультування.
2. Сфери застосування психологічного консультування та корекції.
3. Психологічне консультування, психологічна корекція й психотерапія.
4. Принципи психологічного консультування.
5. Роль і місце консультанта в консультуванні.
6. Модель ефективного консультанта.
7. Система цінностей консультанта.
8. Фази психологічного консультування.
9. Структурування процесу: перша зустріч.
10. Технологія проведення бесіди.
11. Етапи процесу психологічного консультування та прогноз перспектив.
12. Особливості консультування при суїцидальних намірах.
13. Консультування людей при переживанні втрати (смерті) близької людини.
14. Переживання втрати при розлученні.
15. Актуальні проблеми консультування подружніх пар.
16. Консультування асоціальних особистостей.
17. Консультування при переживанні провини.

Модуль 3. Психологія особистості

Тема 1. Вступ до персонології

Особистість як психологічна реальність. Індивід, особистість та особистісний спосіб буття. Предмет персонології. Значення теорій особистості. Проблематичність визначення поняття «особистість». Основні дилеми персонології.

Тема 2. Психодинамічні теорії особистості

Особистість в психоаналізі З. Фрейда. Особистість в аналітичній теорії К.Г. Юнга. Особистість в індивідуальній психології А. Адлера. Соціокультурний підхід.

Тема 3. Поведінкові підходи до особистості

Теорія діяльності. Особистість і теорія навчання. Психосоматичний підхід. Проблема цілісності організму і холізм. Соматотипи У. Шелдона.

Тема 4. Гуманістичний підхід

Г. Айзенк: факторна теорія типів. Філософія підходу, погляд на природу людини і можливості його вивчення. Чотирирівнева ієрархічна система організації поведінки. Роль математичного апарату у вивченні особистості. Філософія екзистенціалізму та її ставлення до особистості. Самоактуалізація, основні риси самоактуалізованої особистості. Мотивація і метамотивація. Ієрархічна структура базових потреб, закономірності її функціонування.

Питання для підготовки з модулю 3:

1. Особистість як предмет психологічного дослідження.
2. Співвідношення понять «індивід», «особистість», «індивідуальність».
3. Основні положення соціально-когнітивної теорії А. Бандури.
4. Основні проблеми психології особистості.
5. Теорія поля К. Левіна.
6. Основні стадії життєвого циклу за Е. Еріксоном.
7. Структурна та топологічна модель особистості за З. Фройдом.
8. Основні положення гештальт-терапії: співвідношення фігури та фону; усвідомлення та зосередження на теперішньому; протилежності.
9. Типологія особистості за К. Хорні.
10. Типологія особистості за О. Ранком.
11. Дайте характеристику м'язовому панциру за В. Райхом.
12. Висвітліть принципи недирективної психотерапії К. Роджерса.
13. Дайте характеристику типології психічної патології за Е. Кречмером.
14. Висвітліть сутність концепції самоактуалізації А. Маслоу.
15. Дайте оцінку ролі досліджень Г. Меррея в розробці проблем особистості.
16. Основні принципи Б. Скіннера у вивчанні особистості.
17. З. Фройд, К. Юнг і А. Адлер – однодумці і супротивники.

Модуль 4. Конфліктологія

Тема 1. Конфліктологія як наука та навчальна дисципліна. Становлення конфліктології як навчальної дисципліни

Поняття, предмет, об'єкт та завдання конфліктології. Поняття і сутність конфлікту. Поняття конфліктної ситуації. Умови переростання спірної ситуації в конфліктну. Визначення суб'єкту, об'єкту та предмету конфлікту. Розвиток конфліктології як науки.

Тема 2. Динаміка конфлікту та механізми його виникнення

Динаміка конфлікту. Етапи і фази перебігу конфлікту. Виникнення і розвиток спірної ситуації. Початок конфліктної взаємодії. Розвиток відкритого конфлікту. Розв'язання конфлікту. Фази конфлікту: початкова, фаза підйому, пік конфлікту, спад конфлікту. Співвідношення фаз і етапів конфлікту. Теорії механізмів виникнення конфліктів. Поняття конфліктогенів. Можливості транзактного аналізу у діагностиці конфліктної ситуації. Алгоритм транзактного аналізу.

Тема 3. Технології попередження і вирішення конфліктів

Виявлення конфліктів та робота з ними. Технології вирішення в конфлікті. Переговори та стратегії їх ведення. Маніпуляції в переговорному процесі. Соціально-правові технології попередження конфліктів.

Питання для підготовки з модулю 4:

1. Поняття, предмет, об'єкт та завдання конфліктології.
2. Розвиток конфліктології як науки.
3. Поняття і сутність конфлікту.
4. Поняття конфліктної ситуації.
5. Структурна модель конфлікту.
6. Поняття конфліктогенів.
7. Вирішення інтерперсональних конфліктів.
8. Методи та форми управління конфліктами.
9. Принципи і методи управління конфліктами.
10. Структурні методи управління конфліктами.
11. Діагностика конфлікту.
12. Картографічний аналіз конфлікту.
13. Роль посередника у вирішенні конфлікту.
14. Переговори як універсальний метод вирішення конфліктів.

Модуль 5. Диференціальна психологія

Тема 1. Диференціальна психологія як наука

Поняття, об'єкт та предмет диференціальної психології. Мета і завдання диференціальної психології. Основні розділи диференціальної психології. Напрями диференційно-психологічних досліджень за В. Штерном. Місце диференціальної психології в системі наук. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами. Принципи і методи диференціальної психології.

Тема 2. Історія становлення диференціальної психології

Історичні передумови розвитку уявлень про індивідуально-типові відмінності. Зародження диференціальної психології як науки. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон). Вплив експериментальної психології і тестування на появу диференціальної психології. Три світові традиції у розвитку диференційної психології. В. Штерна про предмет і завдання диференційної психології.

Тема 3. Диференціальна психологія міжстатевих відмінностей

Стать у структурі індивідуальності. Біологічна та психологічна стать. Концепції розвитку статевої ідентичності. Еволюційна теорія статі. Поняття статевого диморфізму, дипсихізму, дихрономорфізму. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса. Психологічні аспекти статевої ідентичності людини. Етіологія статі. Статеві відмінності у вербальній, емоційно-вольовій та особистісній сферах. Прикладні питання психології статі. Врахування психології статевих відмінностей у трудовій діяльності. Соціальні стереотипи справжнього чоловіка та жінки. Статеворольова поведінка: маскуліність, фемінність, андрогінність. Стилi батьківського виховання. Психологічні особливості чоловічої та жіночої сексуальності.

Тема 4. Диференціація особистісних властивостей

Риса, диспозиція, тип. Типологія і класифікація особистості. Ідіографічний підхід до особистості. Концепція особистісних рис Г. Оллпорта. Теорія особистісних факторів Г. Айзенка. П'ятифакторна модель особистості. Соціальні типи особистості. Психологічні типи за К. Юнгом. Психоаналітична класифікація характерів Н. Мак-Вільямса. Поняття характеру у психоаналітичній традиції. Механізми психологічного захисту як найважливіший критерій психоаналітичної діагностики. Типи організації характерів (нарцисичний, obsесивно-компульсивний, депресивний, маніакальний, шизоїдний, параноїдний, істеричний, мазохистичний, асоціальний). Драйви, афекти, об'єктні стосунки, Я-концепція. Самоактуалізована та трансцендентна особистість за А. Маслоу. Особистісна зрілість. Концепції Е. Фрома, Н. Пезешкіана, К. Роджерса, О. Штепи.

Питання для підготовки з модулю 5:

1. Предмет, мета і завдання диференціальної психології.
2. Основні розділи диференціальної психології.
3. Місце диференціальної психології в системі наук. Взаємозв'язок з іншими дисциплінами.
4. Зародження диференціальної психології як науки.

5. Перші наукові дослідження індивідуальних відмінностей (Ф. Бессель, В. Вундт, Ф. Гальтон).
6. Риса, диспозиція, тип. Типологія і класифікація особистості.
7. Ідіографічний підхід до особистості. Концепція особистісних рис Г. Оллпорта.
8. Особистісна зрілість. Концепції Е. Фрома, Н. Пезешкіана, К. Роджерса, О.С. Штепи.
9. Стат'я у структурі індивідуальності. Біологічна та психологічна стат'я.
10. Концепції розвитку статевої ідентичності.
11. Еволюційна теорія статі. Поняття статевого диморфізму, дипсихізму, дихрономорфізму.
12. Нейроандрогенетична теорія Л. Елліса.
13. Психологічні аспекти статевої ідентичності людини. Етіологія статі.
14. Статеві відмінності у вербальній, емоційно-вольовій та особистісній сферах.
15. Соціальні стереотипи справжнього чоловіка та жінки. Статеворольова поведінка: маскуліність, фемініність, андрогінність.
16. Психологічні особливості чоловічої та жіночої сексуальності.

II. ВИМОГИ ДО ЗДІБНОСТЕЙ І ПІДГОТОВЛЕНOSTІ АБІТУРІЄНТІВ

Оволодіння системою знань, що відповідають вимогам для отримання третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії» спеціальності С4 «Психологія» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація» передбачає, що вступники повинні мати диплом спеціаліста або магістра із зазначеної спеціальності або перехресної спеціальності, що передбачений правилами прийому; вільно володіти державною мовою, мати здібності до оволодіння знаннями та навичками в галузі фундаментальних та професійно орієнтованих психологічних дисциплін.

Фахове випробування вступників сприяє виявленню здібностей у майбутніх фахівців у галузі психології та споріднених наук. У процесі його проведення абітурієнти повинні показати навички та вміння досліджувати психологічні явища та процеси, що необхідно для чіткого визначення індивідуальних орієнтирів застосування власних здібностей та реалізації набутого професійного потенціалу в умовах демократичної політичної системи.

III. ПОРЯДОК ПРОВЕДЕННЯ ВСТУПНОГО ФАХОВОГО ВИПРОБУВАННЯ ТА СТРУКТУРА ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Вступний іспит до аспірантури проводиться в тестовій формі.

Кожна особа, що виконує роботу повинна мати індивідуальний комплект із завданням.

Складені контрольні завдання являють собою систему завдань, які включають дванадцять вище перелічених розділів, які охоплюють основні напрямки системи знань про міжнародні відносини.

IV. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ФАХОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ

Прохідний бал для вступу в аспірантуру – не менше 50 балів.

Встановлені критерії оцінювання достатності знань абітурієнтів при вступі на навчання для отримання третього (освітньо-наукового) рівня «доктор філософії» спеціальності С4 «Психологія» галузі знань С «Соціальні науки, журналістика та інформація».

Оцінка «Відмінно» ставиться за умов, якщо вступник дав ґрунтовні відповіді на всі питання, запропоновані на іспиті. Вступник уміє аргументувати свою відповідь, навести необхідні докази, приклади; аналізувати запропоновані ситуації, посилаючись на джерела інформації. Під час відповіді вступник має продемонструвати наукову розумову діяльність.

Оцінка «Добре» ставиться за умов, якщо вступник викладає відповідь на кожне питання, розкриваючи основний зміст. Разом з тим, відповіді не вистачає ґрунтовності, всебічності, деякі важливі нюанси пропущені. При доборі та наведенні фактів та прикладів вступник припускається незначних помилок. У той же час, вступник не розуміє актуальності висвітлюваних питань. У висловлюванні власної думки зустрічаються певні неточності. Висновки не носять повного та логічного підсумку.

Оцінка «Задовільно» виставляється вступнику в разі, якщо він не повністю розкрив питання, або не відповів на одне з них, що свідчить про відсутність повного комплексного розуміння матеріалу зі спеціальності. Відсутня ґрунтовність у розгляді питань, порушується логіка викладу питання. Вступник не вміє аналізувати матеріал, не розуміє актуальності проблеми для сьогодення. Аргументація відповіді слабка, вибіркова, мають місце суттєві помилки у використанні фактичного матеріалу. Висновки не відбивають суті питання, або відсутні.

Оцінка «Незадовільно» виставляється вступнику в разі, коли кожне з питань висвітлено поверхнево, або невисвітленими залишаються декілька питань. У процесі висвітлення питань допущені значні помилки, вступник не знає або плутає матеріал, не здатний аналізувати основні проблеми, не демонструє наукової розумової діяльності. Власна думка і висновки відсутні.

V. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Бурлачук Л.Ф., Грабська І.А., Кочерян А.С. Основи психотерапії: Навчальний посібник. К.: Ника-Центр. 2021. 320 с.
2. Галян І.М. Психодіагностика: Навчальний посібник. К.: Академвидав, 2021. 464с.
3. Копець Л.В. Психологія особистості: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. 2-ге вид. К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія». 2020. 458 с.
4. Корольчук М.С., Осьодло В.І. Психодіагностика: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / За заг. ред. М.С. Корольчука. К.: Ельга, Ніка – Центр, 2020. 400 с.
5. Крушельницька О.В., Мельничук Д.П. Управління персоналом: Навчальний посібник. К., «Кондор». 2021. 308 с.
6. Михайлова Л.І. Управління персоналом: Навчальний посібник. К.: Центр учбової літератури, 2022. 248 с.
7. Никифоренко В.Г. Управління персоналом: Навчальний посібник. 2-ге видання, виправленета доповнене. Одеса: Атлант, 2020. 275 с.
8. Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. К.: МАУП, 2020. 360 с.
9. Романовська Л.І., Подкоритова Л.О. Диференційна психологія. Л.: Новий Світ, 2020. 235 с.

Додаткова література

1. Айві А. Цілеспрямоване інтерв'ювання і консультуванн. К.: Сфера. 2020.
2. Белявски І.Г. Лекції з історичної психології. Одеса, «АстроПринт», 2021.
3. Додонов Б.І. В світі емоцій. К., 2021.
4. Ковальов А.Г. Психологія особистості. К. Просвещение, 2022.
5. Лисенкова І.П. Корекційно-реабілітаційні служби: Навчально-методичний посібник Миколаїв, 2022. 251 с.
6. Лисенкова І.П. Теоретико-методологічні засади розвитку емоційної сфери дітей з когнітивними порушеннями: Монографія. Миколаїв: Ілліон, 2022. 324 с.
7. Платонов К.К. Занімательна психологія. К., Вища школа, 2020.
8. Хамитов Н.В. Тайна чоловічого і жіночого. К. : Либідь, 2021. 174 с.
9. Цуканов Б.Й. Диференціальна психологія (конспект лекцій). Одеса, «АстроПринт», 2021.
10. Цуканов Б.Й. Час у психіці людини. Одеса. «АстроПринт», 2021.

11. Lysenkova I.P. The Use of Art Therapy in Working with Children with Cognitive Impairment. *The Scientific Heritage*. 2022. № 21. Vol. 2. P. 67-69.
12. Lysenkova I.P. Peculiarities of the Organization of Correction-developing Environment for Children with Mental Disorders. *The Scientific Heritage*. 2022. № 25. Vol. 2. P. 53-55.
13. Lysenkova I.P. Correction-Developing Environment as a Means of Emotional Development of Children with Cognitive Impairment. *The Norwegian Journal of Development of the International Science*. 2022. № 20. Vol. 2. P. 67-69.

Інформаційні ресурси

1. Бібліотека Чорноморського національного університету імені П. Могили.
2. Миколаївська обласна універсальна наукова бібліотека ім. О. Гмирьова.
3. Центральна бібліотека ім. М. Кропивницького.
4. Мережа Інтернет.